

Dag van de Fysiotherapiegeschiedenis 2025

Dr. Mezger en kindersfysiotherapie in de spotlights

Tekst: Huub Vossen

Op vrijdag 12 september 2025 stroomde het Trefpunt Medische Geschiedenis Nederland op Urk vol voor de jaarlijkse studiedag van de Stichting Geschiedenis Fysiotherapie (SGF). Een dag vol inzichten, ontmoeting en inspiratie.

Drs. Han Kingma, vz SGF en dagvoorzitter.

De voorzitter van de SGF, drs. Han Kingma, opende het congres en heette de aanwezigen van harte welkom. Hij introduceerde de vier sprekers die deze dag het podium zouden betreden, ieder

met een eigen invalshoek op de geschiedenis van de fysiotherapie.

In het bijzonder werden **Agnes Mezger** en **Lieke Mezger** verwelkomd, familie van Dr. Johan Mezger. Hun aanwezigheid gaf extra glans aan de lezing over de biografie van deze beroemde arts-heilgymnast, die in de negentiende eeuw internationale roem verwierf.

Agnes Mezger en Lieke Mezger

Hieronder volgt een impressieverslag van het programma, met enkele highlights uit de boeiende bijdragen van de sprekers.

PROGRAMMA

Peter-Jan
Margry

Gert-Jan
Kleinrensink

Jacqueline
Nuysink

Eli Kuijper

Prof. Peter Jan Margry, em. Hoogleraar
Europese Ethnologie, Universiteit van
Amsterdam

*Biografie en het proefschrift; De
behandeling van distorsio pedis met
fricties van Dr. J.G. Mezger.*

Prof. Peter Jan Margry

Tijdens een lezing wist prof. Peter Jan Margry zijn publiek te boeien met een levendig inkijkje in het leven van Dr. Johan Mezger, de man die in zijn tijd wereldfaam verwierf als arts-heilgymnast.

Margry, die inmiddels al drie jaar intensief onderzoek doet naar Mezgers leven en werk, vertelde over de bijzondere zoektocht die hij heeft afgelegd. Het bleek geen eenvoudige taak: Mezger behandelde talloze beroemdheden in heel Europa, maar zijn precieze therapie en methode laten zich moeilijk reconstrueren. Zelfs zijn eigen proefschrift blijkt opmerkelijk summier over de

werkwijze. Dat maakt het voor de onderzoeker des te uitdagender maar tegelijk ook spannender.

Wat wél duidelijk werd: Mezger had een kleurrijke en indrukwekkende carrière, waarin zijn naam nationale én internationale roem bereikte. De lezing maakte voelbaar hoe groot zijn invloed ooit was, en hoe verrassend het is dat hij tegenwoordig bijna in de vergetelheid is geraakt. De belofte dat het resultaat van Margry's jarenlange studie volgend jaar in boekvorm zal verschijnen, nota bene gepresenteerd in het Amstel Hotel, waar Mezger ooit werkte, wekte merkbaar nieuwsgierigheid en verwachting in de zaal.

Bijzonder was ook dat **Agnes Mezger en Lieke Mezger**, nazaten van Johan, tijdens de bijeenkomst een heruitgave van zijn proefschrift in ontvangst mochten nemen, een tastbare herinnering aan het erfgoed van hun beroemde voorvader.

Agnes Mezger en Lieke Mezger ontvingen een hernieuwde uitgave van het proefschrift van Johan Mezger.

Wat leert dit ons?

Het verhaal van Mezger, die Europa veroverde met zijn therapie, toont dat historische figuren ons, meer dan een eeuw later, nog altijd kunnen fascineren. Natuurlijk is de fysiotherapie van rond 1900 nauwelijks te vergelijken met die van

vandaag. Maar de energie en dynamiek waarmee Mezger als arts-heilgymnast zijn nieuwe methode presenteerde, waren destijds ongekend en maakten diepe indruk in heel Europa.

Het blijft echter gissen wat zijn behandelingen nu precies inhielden en waardoor de soms wonderbaarlijke genezingen tot stand kwamen, zelfs zijn proefschrift laat ons daar grotendeels in het ongewisse.

Juist dáárin schuilt een les voor de fysiotherapie van nu: **documenteer zorgvuldig wat je doet, zeker als je een nieuwe methode ontwikkelt.** Alleen zo kan kennis bewaard blijven en doorgegeven worden. Misschien zou dit zelfs verplichte lesstof moeten zijn in de opleiding fysiotherapie.

Dr. Johan Mezger, arts-heilgymnast (1838-1909)

Prof. Gert-Jan Kleinrensink em. Hoogleraar anatomie bij Erasmus MC Rotterdam.

Anno 2025 wordt het principe van de harde druk op bindweefsel nog steeds toegepast. In deze voordracht zal ingegaan worden op de ratio van dit behandelprincipe, het effect van het uitoefenen van compressiekracht op bindweefsel en de zin en onzin van andere modaliteiten ter behandeling van het laterale enkelbandletsel.

Prof. Gert-Jan Kleinrensink, anatoom en oud fysiotherapeut

Hoogleraar anatomie Gert-Jan Kleinrensink wist de zaal te boeien met een fascinerende uitleg over wat er in ons lichaam gebeurt wanneer je compressiekracht uitoefent op bindweefsel, bijvoorbeeld op de enkelband. Hij liet zien hoe druk of rek de structuur van collageen kan versterken. Nog verrassender was zijn uitleg dat peesweefsel onder langdurige compressie, zoals bij fricties, zelfs de neiging heeft kraakbeen te ontwikkelen. Dankzij nieuwe geavanceerde technieken, zoals **multi-foton microscopie**, kunnen onderzoekers tegenwoordig letterlijk *in levende weefsels* kijken. Daarmee ontstaat de unieke mogelijkheid om eindelijk wetenschappelijk te onderzoeken wat de

effecten zijn van bijvoorbeeld de diepe dwarse fricties die Johan Mezger anderhalve eeuw geleden introduceerde. Kleinrensink, die zijn carrière ooit begon als fysiotherapeut, benadrukte dat deze fricties sinds Mezgers tijd nooit meer zijn verdwenen en inmiddels volledig zijn ingebed in de dagelijkse praktijk van de fysiotherapie.

Wat leert ons dit?

Voor de fysiotherapeut van de toekomst is dit baanbrekend: eindelijk kan zichtbaar worden wat er op celniveau gebeurt tijdens zulke behandelingen. Wellicht komt dit onderzoek te laat om nog geïntegreerd te worden in de basisopleidingen fysiotherapie, waar praktijkonderwijs en anatomie steeds verder zijn teruggedrongen. Voor de gespecialiseerde fysio- en manueel therapeuten is het daarentegen van des te groter belang om dergelijke inzichten te vernemen van een hoogleraar en oud-collega fysiotherapeut bovendien. Het zet ons aan het denken: misschien was Mezger zijn tijd wel een volle eeuw vooruit.

Rob Karstens, Curator SGF

Rob Karstens hield een boeiende boekbespreking over uit de erfgoed collectie van de SGF genaamd: *"Ontleed - en Heelkundige verhandeling over den Ontwrigten Voet, uitgegeven in 1764 door een gezelschap van Utrechtse heelmeeesters"*. Rob bracht een stukje geschiedenis van de boekencollectie weer 'tot leven' als het ware.

Lunchpauze

Tijd voor de voortreffelijke Urker vislunch en om de **erfgoed collecties** te bewonderen.

Dr. Jacqueline Nuysink, voorzitter NVFK

Ontstaansgeschiedenis van de kinderfysiotherapie in Nederland. Van een klein groepje gedreven collega's naar voorloper en kartrekker in Europa. Van benaderen als kleine volwassenen naar het Recht op kindgerichte zorg. Over 'ik heb zelf kinderen, dus ik weet wel hoe het moet' en 'Wat kun je nu toch met zo'n baby?'

Dr. Jacqueline, Nuysink, kinder fysiotherapeut.

Jacqueline Nuysink zette in haar bijdrage een prachtige tijdlijn uiteen, waarin ze liet zien hoe de wisselwerking tussen maatschappij en kinderen zich door de eeuwen heen heeft ontwikkeld. Voor 1900 stond de **Wet op de kinderarbeid** aan de basis: kinderen moesten beschermd worden tegen uitbuiting. Niet veel later namen de scholen het stokje over, met vernieuwende denkers en pedagogen als Fröbel, Steiner, Montessori en de Jenaplanbeweging, die ieder hun stempel drukten op onderwijs en opvoeding.

Tegelijkertijd ontstonden de eerste **kinderziekenhuizen**, het Sophia Kinderziekenhuis, Emma Kinderziekenhuis, Juliana Kinderziekenhuis en het

Wilhelmina Kinderziekenhuis, instellingen die voor het eerst zorg structureel richtten op het kind zelf.

In de periode 1900–1919 kwam de kinderrevalidatie nadrukkelijk op de kaart. Instellingen zoals de Johannastichting (BIO), de Adriaanstichting (Rijndam) en de Annakliniek werden opgericht en boden gespecialiseerde zorg voor kinderen met een beperking. Een belangrijke mijlpaal volgde in 1995 met het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Vanaf dat moment werd vastgelegd dat ieder kind recht heeft op zorg die niet alleen medisch, maar ook kindgericht, ontwikkelingsgericht en familiegericht is. De nadruk kwam te liggen op een pedagogische visie: kinderen zoveel mogelijk behandelen en begeleiden in hun eigen omgeving, met nadruk op samen beslissen.

Wat kunnen we hiervan leren?

Het is eigenlijk nog maar kortgeleden, pas sinds **1995**, dat de internationale visie nadrukkelijk werd vastgelegd: *revalideren doe je zoveel mogelijk in de eigen omgeving van het kind*. Een radicale verschuiving: van het instituut naar de vertrouwde thuisomgeving.

Voor de toekomst ligt hier een duidelijke uitdaging: hoe geven we deze visie verder vorm en hoe passen we die toe in de dagelijkse praktijk? Voor de aankomende kinderfysiotherapeut is dit bovendien een inspirerende geschiedenisles. Want wie toekomstgericht en visionair wil werken, moet eerst begrijpen waar het vak vandaan komt en welke weg het heeft afgelegd.

Eli Kuijper, oud-bestuurslid en vrijwilliger SGF.

De 'Schwachfussleiter'. Detleff Neumann-Neurode (1879-1945), ontwikkelde oefenmethoden voor kinderen met orthopedische aandoeningen. Een van zijn uitvindingen betrof de Schwachfussleiter (zwakke voeten ladder) waarmee met name de kindervoet geoefend kon worden.

Eli Kuijper, kinderfysiotherapeut en oud-bestuurslid/vrijwilliger SGF.

Eli Kuijper nam ons mee naar het begin van de kinderfysiotherapie en zette een bijzonder stukje erfgoed in de schijnwerpers: de *Schwachfussleiter*, in het Nederlands de "zwakke voeten ladder". Dit oefenmateriaal, rond 1900 ontwikkeld door de Duitse kinderfysiotherapeut Detleff Neumann-Neurode, was bedoeld om zwakke voeten en beenspieren te corrigeren. In 1927 kreeg Neumann-Neurode er zelfs patent op en publiceerde hij een boekje waarin hij de oefeningen nauwgezet beschreef.

Tijdens de presentatie werd niet alleen de originele *Schwachfussleiter* getoond, een uniek stuk dat tot het erfgoed van de fysiotherapie behoort, maar ook via een video gedemonstreerd hoe kinderen destijds met dit hulpmiddel oefenden.

De 'Schwachfussleiter' in beheer van de collectie fysiotherapie op het Trefpunt.

Wat leren we hiervan?

Dankzij dit soort pioniers krijgen wij vandaag zicht op de wortels van de kinderfysiotherapie. En precies dat besef is van onschatbare waarde voor de nieuwe generatie fysiotherapeuten.

Alle **lezingen** zijn [hier](#) terug te vinden op de website van de SGF

Beeldmateriaal

Stichting geschiedenis fysiotherapie (SGF). Trefpunt Medische Geschiedenis Nederland (TMGN) Foksdiep 8 Urk.

De Stichting Geschiedenis Fysiotherapie (SGF) heeft een **ANBI status** en is geheel afhankelijk van ondersteuning. U kunt ons steunen als begunstiger (€ 25 p/j) of als mecenas (€ 100 p/j).

Vrienden en mecenasen krijgen **korting en voorrang** bij onze jaarlijkse Studiedag en overige activiteiten en bij aankoop of lenen van doubletten uit onze collectie.

Voor info over de Stichting Geschiedenis Fysiotherapie verwijzen we u naar; www.tmgn.nl/sgf

Trefpunt Medische Geschiedenis Nederland (TMGN)